

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 32 (1358)

Серада, 22 красавіка 1959 года

Цана 40 кап.

У КАМІТЭЦЕ ПА ЛЕНІНСКІХ ПРЭМІЯХ У ГАЛІНЕ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА ПРЫ САВЕЦЕ МІНІСТРАЎ СССР

АБ ПРЫСУДЖЭННІ ЛЕНІНСКІХ ПРЭМІЯЎ ЗА НАЙБОЛЬШ ВЫДАТНЫЯ ДАСЯГНЕННІ Ў ГАЛІНЕ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА

Камітэт па Ленінскіх прэміях у галіне літаратуры і мастацтва паставіў прысудзіць Ленінскія прэміі 1959 года за найбольш выдатныя творы ў галіне літаратуры і мастацтва:
1. Ауэзаву М. А. — за раман «Шлях Абая» (кніга першая — «Абая», кніга другая — «Шлях Абая»);
2. Даўжэню А. П. — за літаратурны кінасцэнарый «Паэма аб моры»;
3. Кібальнікову А. П. — за помнік Ул. Ул. Маякоўскаму ў Маскве;
4. Пагодзіну М. Ф. — за драматычную трылогію: «Чалавек з ружжом», «Крамлёўскія куранты», «Трэцяя патэтычная»;
5. Смірнову Б. А. — за выкананне ролі Ул. І. Леніна ў спектаклі МХАТ «Трэцяя патэтычная», Штрауху М. М. — за выкананне ролі Ул. І. Леніна ў кінафільме «Апавяданні аб Леніне»;
6. Салаўёву-Сядому В. П. — за песні: «У дарогу», «Падмаскоўныя вечары», «Вёрсты», «Калі б хлопцы ўсёй зямлі», «Марш нахімаўцаў»;
7. Хачатурану А. І. — за балет «Спартак».

ДЗЕЯЧЫ КУЛЬТУРЫ — ЛАЎРЭАТЫ ЛЕНІНСКАЙ ПРЭМІІ

Сёння, у дзень нараджэння вялікага Леніна, публікуецца пастава аб прысуджэнні дзесяці літаратурны і мастацтва Ленінскіх прэміяў 1959 года.

Б. ІЯГАНСОН — народны мастак СССР намеснік старшні Камітэта па Ленінскіх прэміях у галіне літаратуры і мастацтва пры Саўеце Міністраў СССР

быў ажыццёўлены ў кінафільме пасля смерці аўтара. Гэта — хваляючая, рамантычная, напоўненая творчым пафасам паэма аб стваральнай працы савецкага чалавека, аб яго духоўнай прыгажосці.

Ленінскія прэміі — самая высокая і пачасная ўзнагарода для савецкага пісьменніка, музыканта, мастака, дзеяча тэатра, кіно. Яны прысуджаюцца за творчыя работы, якія з'яўляюцца найвышэйшымі дасягненнямі сацыялістычнай культуры.

Пэса «Трэцяя патэтычная» (1958 год), якая завяршае трылогію, прывочана апошнімі пераходамі жыцця Уладзіміра Ільіча. Арганічна сувязь правадзіра рэвалюцыі з народам, геніяльнае прадбачанне гістарычных шляхоў развіцця савецкай культуры, балшыцкая прычыненасць і сапраўды гуманізм Ул. І. Леніна з вялікай глыбінёй раскрыты драматургам у гэтай п'есе.

Ленінская прэмія прысуджана скульптару Аляксандру Паўлавічу Кібальнікову, аўтару пастаўленага ў Маскве помніка Ул. Ул. Маякоўскаму. Малакоўскі паказаны тут, здавалася б, у сваіх буднях, у абдыёнацы, але гэта будні творчыя, абдыёнацы — гераічныя. Вобраз пэты падукае прастаю і значнае задуму, тут няма знешняй прыўнятысці кампазіцыі, урачыстасці позы. Здаўляе глыбіня, дакладнасць і завершанасць псіхалагічнай характарыстыкі.

Адзначана Ленінскай прэміяй шматгадовая праца выдатнага казахскага пісьменніка Мухтара Амарханавіча Ауэзава — раман «Шлях Абая». Ужо само з'яўленне ў казахскай літаратуры такога рамана — гэта сведчанне вялікіх культурных зрухаў, якія пасля Кастрычніка адбыліся ў жыцці казахскага народа.

Ленінская прэмія прысуджана двум выдатным савецкім артыстам — Барысу Аляксандравічу Смірнову і Максіму Максімавічу Штрауху — за выкананне ролі Леніна ў тэатры і кіно.

Творчасца Арама Ільіча Хачатуран атрымала сусветнае прызнанне. Яго музыка глыбока антымістычная. У ёй гучыць радасць народа, які знайшоў шчасце ў свабоднай працы, яго гарачая любоў да радзімы. Балет «Спартак» — адзін з лепшых твораў Хачатурана.

Раман, у якім раскажана пра жыццёвы і творчы шлях вялікага казахскага паэта-драматурга і асветніка — Абая Кунанбаева, дае шырокае эпічнае карціну жыцця казахскага народа.

Выкананне Б. А. Смірновым гэтай ролі ў спектаклі МХАТ «Крамлёўскія куранты» атрымала самую высокую ацэнку шырокага гледача. Апошняя яго работа — роля Уладзіміра Ільіча ў спектаклі «Трэцяя патэтычная» — яшчэ больш значная.

Творы выдатнага савецкага кампазітара-песенніка Васіля Паўлавіча Салаўёва-Сядога заваявалі найшырэйшую папулярнасць. Яго песні гучаць у многіх краінах свету. Яны вызначаюцца прастаю, мелодычнасцю, выразнасцю. Песні Салаўёва-Сядога вельмі сучасныя. Адзначаны пяццю Ленінскіх прэміяў імя яго творы апошніх год — «У дарогу», «Падмаскоўныя вечары», «Калі б хлопцы ўсёй зямлі», «Вёрсты», «Марш нахімаўцаў» — гарача любімыя ў нашай краіне.

Больш дзевяці год працаваў выдатны савецкі драматург Мікалай Фёдаравіч Пагодзін над трылогіяй пра Ул. І. Леніна, ад п'есы да п'есы паглыбляючы трактоўку вобраза правадзіра.

М. М. Штраух пачаў работу над ролямі Леніна адначасова з Б. В. Шукіным — яшчэ ў 1937 годзе (спектакль «Праўда» у Тэатры рапэртажы і з тых часоў зноў і зноў яўраецца да яго ў кіно і тэатры). Гэтая работа стала справай жыцця выдатнага савецкага артыста, яго творчым подвігам. У фільме «Апавяданні аб Леніне» мастацтва Штрауха захлэпае перш за ўсё прэдаўнасцю перадачы чалавечых рыс правадзіра.

Мастацка грамадскасць разам з усім савецкім народам з задавальненнем сустрачае прысуджэнне Ленінскіх прэміяў 1959 года. Высокая ацэнка творчых дасягненняў дзеячоў культуры — залог далейшых поспехаў шматнацыянальнай савецкай культуры.

У першай п'есе цыкла «Чалавек з ружжом» (1937 год) ленінскія ідэі, ленінскі дактар аб зямлі і, нарэшце, неспарнальна сустрэча з заснавальнікам Савецкай дзяржавы вызначаюць жыццёвы шлях яе героя — удзельніка рэвалюцыі салдата-селяніна Івана Шадрына. Дзеянне «Крамлёўскіх курантаў» (1940 год) звязана з пачаткам электрыфікацыі краіны. М. Ф. Пагодзін яшчэ глыбей раскрывае тл творца Ул. І. Леніна, паказвае плённы ўплыў рэвалюцыі і ленінскіх ідэй ужо на лёс інтэлігенцыі.

Літаратурны кінасцэнарый Аляксандра Патрыкія Даўжэні «Паэма аб моры» — выдатны твор савецкай кінадраматургіі. Сцэнарый, прысвечаны будучыню Кахоўскай ГЭС,



УЛ. І. ЛЕНІН. Скульптар З. Азгур.

Да знамянальнай даты

Працоўныя распушкі, як і ўсе народы нашай краіны, адзначаюць 89-ю гадавіну з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна. Шырока адзначаюць гэтую дату ў культуры, мастацтве. Тут экспануюцца выстаўкі, мантэжы, чытаюцца лекцыі і даклады. Уздзяліні мастацкай самодзейнасці арганізуюць канферцыі, праграмы якіх складзены з твораў, прысвечаных Ільічу.

Вялікую ўвагу выстаўку падрыхтавалі работнікі Дзяржаўнай бібліятэкі імя Ул. І. Леніна. На выстаўцы экспануюцца творы правадзіра, мастацка літаратура аб заснавальніку Савецкай дзяржавы. Вытрыны, прысвечаныя слаўнай дзеце, абсталявалі работнікі абласной бібліятэкі імя Пушкіна, урадавай бібліятэкі імя Горкага і іншыя культурыстанавы. Палац культуры прафсаюзаў праводзіць вечар «Ленінскае жыццё і вучыцца».

Фільмы пра Ул. І. Леніна

Ва ўсіх гарадскіх кінаатэатрах, на сельскіх кінастанках у гэтыя дні дэманструюцца фільмы, прысвечаныя Уладзіміру Ільічу: «Ленін у Кастрычніку», «Ленін у 1918 годзе», «Расказы пра Леніна», «Чалавек з ружжом», хронікальна-дакументальны фільм «Уладзімір Ільіч Ленін».

На памятных мясцынах, звязаных з жыццём і дзейнасцю Уладзіміра Ільіча. У фільм уключаны кадры, знятыя апэратарамі Балгарыі, ГДР, Польшчы, Румыніі, Чэхаславакіі і Францыі.

ІІІ З'ЕЗД КАМПАЗІТАРАЎ БЕЛАРУСІ

Беларуская музычная творчасць

З даклада старшыні праўлення Саюза кампазітараў БССР Я. Цікоцкага

18 красавіка ў Мінску адкрыўся ІІІ з'езд кампазітараў Беларусі. У актаную залу Дзяржаўнай кансерваторыі БССР сабраліся прадстаўнікі музычнай грамадскасці Мінска, кампазітары, пісьменнікі, артысты, мастакі, студэнцкая моладзь, госці з Расійскай Федэрацыі, Украіны, Арменіі, Літвы, Латвіі, Чувашыі, гарадоў Масквы і Ленінграда.

З'езд адкрыў мастацкі кіраўнік Дзяржаўнай харавой капелы БССР народны артыст СССР Р. Р. Шырма.

З вялікім уздымам прысутныя выбіраюць гаваровы прэзідыум з'езду ў складзе Прэзідыума ЦК КПСС.

Цэнла сустракае дэлегаты і госці прыватанне ЦК КП Беларусі з'езду кампазітараў, зачытанае сакратаром ЦК КПБ Ц. С. Гарбуновым.

У прыватанні адзначаюцца творчыя поспехі, дасягнутыя за апошнія гады калектывам беларускіх кампазітараў. ЦК КПБ заклікае кампазітараў больш пісаць музычных твораў на тэмы сучаснага жыцця, пра нашу будучыню савецкую рачынасць.

Са справаздачным дакладам на з'ездзе выступіў старшыня праўлення Саюза кампазітараў БССР народны артыст СССР Я. К. Цікоцкі.

У рабоце з'езду прымаюць удзел загадчык аддзела прапаганды і агітцыі ЦК КПБ М. А. Халіпаў і міністр культуры Беларускай ССР Р. Я. Кісялёў.

Траці з'езд кампазітараў Беларускай ССР сабраўся пасля такой выдатнай падзеі ў жыцці савецкага народа, якой з'явіўся нечарговы XXI з'езд КПСС, што прыняў велічны план паводуны камуністычнага грамадства ў нашай краіне.

Грандыёзныя перспектывы развіцця адкрываюцца перад акадэмікай і культурнай браці нашай Савецкага Саюза. Не менш адказна і пачынаюцца задачы стаяць перад беларускай музыкай на ўсім яе галінах музычнай творчасці і выканання, музыкальнасці і музычнай крытыкі, музычнай адукацыі і мастацкага выхавання мас.

Дакладчык гаворыць пра асноўныя этапы развіцця беларускай музычнай творчасці за мінулае 40 год, адзначаючы, што кампазітары

Р. Пукста «Марынка» (лібрэта Э. Агніцка). У снежні 1956 г. адбылася прэм'ера оперы «Надзея Дурава» А. Вагнерова (лібрэта І. Келера). У канцы 1958 г. да саракагоддзя Беларускай ССР тэатр паставіў оперу «Існае світанне» А. Туранкова (лібрэта А. Бачылы) і балет «Падстаўная нявеста» Г. Вагнера на лібрэта Я. Рамановіча. Апрача таго, у канцы 1957 г., да саракагоддзя Вялікага Кастрычніка, тэатр узначыў два свае ранейшыя спектаклі: оперу «Міхась Падгорны» Я. Цікоцкага і балет В. Залатарова «Князь-воцера».

У оперы «Надзея Дурава», нягледзячы на асобныя недахопы агульнай і музычнай драматургіі, пераважае лірыка-бытавы план над гераічным, многа добрай, хваляючай музыкі. Асабліва удалася кампазітару разнастайныя хоры, цэлыя харавыя сцэны — лірычныя і эпічныя. Яны часта складаюць аснову драматургічнага развіцця оперы. Запамінаюцца музычныя характарыстыкі Надзеі і Юліянікі, сумная арыя старога Дурава і ўся сцена ў Арачэва, песня Дзіваніа Давыдава з хорам. Менш удалыя рэчытывыныя месцы, сухія, а часта — невыразныя, адсутнічае музычна-лагічнае развіццё.

Тэма оперы А. Туранкова «Існае світанне» — барацьба працоўных заходніх абласцей Беларусі за сваё нацыянальнае і сацыяльнае разнаволенне, за ўз'яднанне з Савецкай Беларуссю. Опера прыцягвае сімпатыі слухачоў меладыйна і сымпатычна, асабліва ў харавых нумарах, разгорнутыя вальсавыя сцэны. Узалд напісана пэтам А. Бачылы лібрэта, добрая яго паэтычная мова. Опера напісана ў добрых традыцыях рускай класічнай оперы з упорам на песенны пачатак за кошт абдынення другіх мастацка-выраз-

ных сродкаў операга мастацтва, ёй не хапае драматургічна яркага развіцця вобразаў, характараў, тэм.

Музыка балету «Падстаўная нявеста» Г. Вагнера сведчыць аб неумненных творчых поспехах аўтара, ад тым, што ён здолеў не толькі зварнуцца да нацыянальных, народных першакрыніц, але і ўмець распрацаваць матэрыял. У балете прыдаваецца яркая аркестровка і свежасць гармоніі. Разам з тым не адчуваецца вялікага сімфанічнага дыхання, няспыненнасці развіцця, арыянічнага спалучэння розных тэматых утварэнняў. Адвольне некаторыя сюжэтычныя, фрагментарнасць у развіцці асноўных тэм. Аўтар не заўважыў знаходзіць новыя і свежыя (з пункту гледжання народнага матэрыялу) меладыйныя характарыстыкі для абалёўкі Нацыі і Андрэя (2-е адзякье). У паставі балету ёсць рад удальных ражысёрскіх знаходак. Разам з тым асобныя добрыя народныя сцэны заславаюцца вельмі яркім паказам некаторых «барскіх танцаў». Разнае прырачэнне выклікае адзіліны натуралізм танца апазнаў.

ОПЕРА І БАЛЕТ

За апошнія тры гады на сцэне нашага операга тэатра павялічыўся колькасць новых опер і балет. У канцы 1956 г. была пастаўлена першая ў Беларусі дзіцячая опера

Р. Пукста і Я. Цікоцкі «Марынка» (лібрэта Э. Агніцка). У снежні 1956 г. адбылася прэм'ера оперы «Надзея Дурава» А. Вагнерова (лібрэта І. Келера). У канцы 1958 г. да саракагоддзя Беларускай ССР тэатр паставіў оперу «Існае світанне» А. Туранкова (лібрэта А. Бачылы) і балет «Падстаўная нявеста» Г. Вагнера на лібрэта Я. Рамановіча. Апрача таго, у канцы 1957 г., да саракагоддзя Вялікага Кастрычніка, тэатр узначыў два свае ранейшыя спектаклі: оперу «Міхась Падгорны» Я. Цікоцкага і балет В. Залатарова «Князь-воцера».

У оперы «Надзея Дурава», нягледзячы на асобныя недахопы агульнай і музычнай драматургіі, пераважае лірыка-бытавы план над гераічным, многа добрай, хваляючай музыкі. Асабліва удалася кампазітару разнастайныя хоры, цэлыя харавыя сцэны — лірычныя і эпічныя. Яны часта складаюць аснову драматургічнага развіцця оперы. Запамінаюцца музычныя характарыстыкі Надзеі і Юліянікі, сумная арыя старога Дурава і ўся сцена ў Арачэва, песня Дзіваніа Давыдава з хорам. Менш удалыя рэчытывыныя месцы, сухія, а часта — невыразныя, адсутнічае музычна-лагічнае развіццё.

Тэма оперы А. Туранкова «Існае світанне» — барацьба працоўных заходніх абласцей Беларусі за сваё нацыянальнае і сацыяльнае разнаволенне, за ўз'яднанне з Савецкай Беларуссю. Опера прыцягвае сімпатыі слухачоў меладыйна і сымпатычна, асабліва ў харавых нумарах, разгорнутыя вальсавыя сцэны. Узалд напісана пэтам А. Бачылы лібрэта, добрая яго паэтычная мова. Опера напісана ў добрых традыцыях рускай класічнай оперы з упорам на песенны пачатак за кошт абдынення другіх мастацка-выраз-

ных сродкаў операга мастацтва, ёй не хапае драматургічна яркага развіцця вобразаў, характараў, тэм.

Музыка балету «Падстаўная нявеста» Г. Вагнера сведчыць аб неумненных творчых поспехах аўтара, ад тым, што ён здолеў не толькі зварнуцца да нацыянальных, народных першакрыніц, але і ўмець распрацаваць матэрыял. У балете прыдаваецца яркая аркестровка і свежасць гармоніі. Разам з тым не адчуваецца вялікага сімфанічнага дыхання, няспыненнасці развіцця, арыянічнага спалучэння розных тэматых утварэнняў. Адвольне некаторыя сюжэтычныя, фрагментарнасць у развіцці асноўных тэм. Аўтар не заўважыў знаходзіць новыя і свежыя (з пункту гледжання народнага матэрыялу) меладыйныя характарыстыкі для абалёўкі Нацыі і Андрэя (2-е адзякье). У паставі балету ёсць рад удальных ражысёрскіх знаходак. Разам з тым асобныя добрыя народныя сцэны заславаюцца вельмі яркім паказам некаторых «барскіх танцаў». Разнае прырачэнне выклікае адзіліны натуралізм танца апазнаў.

Дакладчык гаворыць пра асноўныя этапы развіцця беларускай музычнай творчасці за мінулае 40 год, адзначаючы, што кампазітары

Р. Пукста і Я. Цікоцкі «Марынка» (лібрэта Э. Агніцка). У снежні 1956 г. адбылася прэм'ера оперы «Надзея Дурава» А. Вагнерова (лібрэта І. Келера). У канцы 1958 г. да саракагоддзя Беларускай ССР тэатр паставіў оперу «Існае світанне» А. Туранкова (лібрэта А. Бачылы) і балет «Падстаўная нявеста» Г. Вагнера на лібрэта Я. Рамановіча. Апрача таго, у канцы 1957 г., да саракагоддзя Вялікага Кастрычніка, тэатр узначыў два свае ранейшыя спектаклі: оперу «Міхась Падгорны» Я. Цікоцкага і балет В. Залатарова «Князь-воцера».

У оперы «Надзея Дурава», нягледзячы на асобныя недахопы агульнай і музычнай драматургіі, пераважае лірыка-бытавы план над гераічным, многа добрай, хваляючай музыкі. Асабліва удалася кампазітару разнастайныя хоры, цэлыя харавыя сцэны — лірычныя і эпічныя. Яны часта складаюць аснову драматургічнага развіцця оперы. Запамінаюцца музычныя характарыстыкі Надзеі і Юліянікі, сумная арыя старога Дурава і ўся сцена ў Арачэва, песня Дзіваніа Давыдава з хорам. Менш удалыя рэчытывыныя месцы, сухія, а часта — невыразныя, адсутнічае музычна-лагічнае развіццё.

Тэма оперы А. Туранкова «Існае світанне» — барацьба працоўных заходніх абласцей Беларусі за сваё нацыянальнае і сацыяльнае разнаволенне, за ўз'яднанне з Савецкай Беларуссю. Опера прыцягвае сімпатыі слухачоў меладыйна і сымпатычна, асабліва ў харавых нумарах, разгорнутыя вальсавыя сцэны. Узалд напісана пэтам А. Бачылы лібрэта, добрая яго паэтычная мова. Опера напісана ў добрых традыцыях рускай класічнай оперы з упорам на песенны пачатак за кошт абдынення другіх мастацка-выраз-

ных сродкаў операга мастацтва, ёй не хапае драматургічна яркага развіцця вобразаў, характараў, тэм.

Музыка балету «Падстаўная нявеста» Г. Вагнера сведчыць аб неумненных творчых поспехах аўтара, ад тым, што ён здолеў не толькі зварнуцца да нацыянальных, народных першакрыніц, але і ўмець распрацаваць матэрыял. У балете прыдаваецца яркая аркестровка і свежасць гармоніі. Разам з тым не адчуваецца вялікага сімфанічнага дыхання, няспыненнасці развіцця, арыянічнага спалучэння розных тэматых утварэнняў. Адвольне некаторыя сюжэтычныя, фрагментарнасць у развіцці асноўных тэм. Аўтар не заўважыў знаходзіць новыя і свежыя (з пункту гледжання народнага матэрыялу) меладыйныя характарыстыкі для абалёўкі Нацыі і Андрэя (2-е адзякье). У паставі балету ёсць рад удальных ражысёрскіх знаходак. Разам з тым асобныя добрыя народныя сцэны заславаюцца вельмі яркім паказам некаторых «барскіх танцаў». Разнае прырачэнне выклікае адзіліны натуралізм танца апазнаў.

Музыка балету «Падстаўная нявеста» Г. Вагнера сведчыць аб неумненных творчых поспехах аўтара, ад тым, што ён здолеў не толькі зварнуцца да нацыянальных, народных першакрыніц, але і ўмець распрацаваць матэрыял. У балете прыдаваецца яркая аркестровка і свежасць гармоніі. Разам з тым не адчуваецца вялікага сімфанічнага дыхання, няспыненнасці развіцця, арыянічнага спалучэння розных тэматых утварэнняў. Адвольне некаторыя сюжэтычныя, фрагментарнасць у развіцці асноўных тэм. Аўтар не заўважыў знаходзіць новыя і свежыя (з пункту гледжання народнага матэрыялу) меладыйныя характарыстыкі для абалёўкі Нацыі і Андрэя (2-е адзякье). У паставі балету ёсць рад удальных ражысёрскіх знаходак. Разам з тым асобныя добрыя народныя сцэны заславаюцца вельмі яркім паказам некаторых «барскіх танцаў». Разнае прырачэнне выклікае адзіліны натуралізм танца апазнаў.



На здымку: барэльеф Ул. І. Леніна. Падарунак беларусаму народу ад РСФСР у гонар саракагоддзя БССР.

Мільённымі тыражамі выдаюцца ў Савецкім Саюзе творы Ул. І. Леніна. Яго неўміручае тварэнне, якія атрымалі самае шырокае распаўсюджанне не толькі ў Савецкай краіне, краінах народнай дэмакратыі, але і ў пераважнай большасці іншых дзяржаў, выходзяць у свет асобнымі працамі і зборамі твораў.

Паводле звестак Усеагульнай кніжнай палаты, з 1917 года па 1 красавіка 1959 года было ажыццэўлена 7 734 выданні кніг Ул. І. Леніна на 88 мовах народаў Савецкага Саюза і зарубешных краін, у тым ліку на мовах народаў, якія атрымалі сваю пісьменнасць толькі пасля Вялікага Кастрычніка, — кабардзінскай, інгушскай, дунгайскай, лезгінскай, адыгейскай і іншых. Агульны тыраж выдадзеных твораў Леніна дасягае 301 917 тысяч экзэмпляраў. На многа разоў перавыдаваліся

асобныя лінгвістычныя працы. Брашура «Задачы саюзаў моладзі» друкавалася 372 разоў на 68 мовах народаў СССР і зарубешных дзяржаў, 200 разоў — праца «Імперыялізм, як выхэйшая стадыя капіталізму». «Дарэчыва і рэвалюцыя» выдавалася 185 разоў на 46 мовах, і ў тым ліку на рускай мове — 62 разы. «Дзве тактыкі сацыял-дэмакратыі ў дэмакратычнай рэвалюцыі» — 144 разы, «Дзіцячая хвороба «левізна» ў камунізму» — 134 разы на 50 мовах, дзесяці выданні вытрымалі працы — «Што рабіць?», «Матэрыялізм і імперыялізм», «Крок наперад, два крокі назад» і многія іншыя.

Цяпер працягваецца работа над пятым поўным выданнем 55-томнага збору Твораў Ул. І. Леніна. Ужо з'явіліся ў свет першыя тры томы.

У Навагрудскім раёне

ПАМЯЦІ ПРАВАДЫРА
Культасветустанова раёна шырока адзначае дзень памяці Уладзіміра Ільіча Леніна. Ва Усялюбскім сельскім Доме культуры абсталяваны стэнд, прысвечаны жыццю і дзейнасці вялікага правадзіра Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы.

Вялікі попыт на творы Ул. І. Леніна ў бібліятэках.
У гарадской бібліятэцы і раённай

імя Максіма Багдановіча абсталяваны вітрыны і стэнд твораў Уладзіміра Ільіча, а таксама выстаўка «Ідзі Ільіча жыцьцём і перамагаюць».

НОВЫЯ КЛУБЫ, БІБЛІЯТЭКІ
Ужо ў першы год сямігазды ў раёне выдаткоўвалася адзін мільён 753 тысяч рублёў на фінансаванне работ культурасветустановаў. Гэта на 75 тысяч рублёў больш летаніяга.

Вялікія выдаткі на пойдзю на будаўніцтва новых клубуў, бібліятэк. За год будзе пабудавана 15 клубуў. У цэнтры горада вырастае вялікі будынак рэканструяванага раённага Дома культуры. Тут зала на 500 месцаў. Цяпер завяршаюцца аддзеленыя работы.

КУЛЬТАСВЕТРАБОТНІКІ ВУЧАЦА
Апошні семінар работнікаў культасветустановаў раёна быў зусім не падобны на ўсе папярэднія. Чатыры дні ва Усялюбскім сельскім Доме культуры загадчыкі бібліятэк, сельскіх і калгасных клубуў і дельцы культуры знаёміліся з метадамі і формамі культасветработы.

Семінар пачаўся з даклада «Аб новых тэарэтычных палажэннях, распрацаваных XXI з'ездам КПСС, аб пераходзе ад сацыялізму да камунізму». Затым абмяркоўвалася пытанне аб рабоце культасветустановаў на прапаганда матэрыялаў XXI з'езду партыі.

Два дні праходзілі практычныя заняткі кіраўнікоў харавых і танцавальных гурткоў.

РАСКОПКІ АПАВЯДАЮЦЬ
Юныя турысты гарадской сярэдняй школы № 3 маюць уласны гісторыка-археалагічны куток. Экспанатамі яго з'яўляюцца ў час падарожжаў і паходаў.

Сярод іх — каменная сякера, старыя кнігі, карціны, ёсць 120 старажытных малюнкаў, розных узоркаў і нават грашовыя знакі ўзростаў 1748, 1790 і 1844 гадоў (рускія і польскія манеты).

Члены краязнаўчага гуртка рыхтуюцца да новых археалагічных падарожжаў.

КАЛГАСНЫЯ АРТЫСТЫ
«Паўлінка» Янкі Купалы, «Пяць жараванкі» і «Партызаны» К. Крапіны, «Несцерка» В. Вольскага, «Канстанцін Заслонаў» А. Маўзона — вось няпоўны пералік п'ес, якія наставіў драмкалектыў Харосіцкага Дома культуры.

Нядаўна гурток ажыццявіў пастапоўку «Панарац-кветкі» І. Козела. Спектакль прагледзелі хлэбаробы калгасаў «Зара камунізма» і імя Шворца.

Рыхтуюцца пастапоўка спектакля па п'есе «Людзі і д'яблы» К. Крапіны.

Творчасць Пімена Панчанкі добра вядома чытачам. Мы памятаем яго пудоўныя, глыбока лірычныя вершы — то папчотныя і пранікнёныя, калі паэт гаворыць аб роднай краіне, аб нашых людзях, то задуменная-разаважлівая, калі ён успамінае аб мінулым, дзесяці сваімі думкамі, то знішчальныя і гнеўныя, калі мастак гаворыць пра ворага. Лям гораца ўсталяюць сённяшняе жыццё, хваляюць глыбінёй паўцуду і адуак.

У мужных і аскравых творах аб Радзіме, аб партыі, у размовах аб баявых і працоўных подзвігах савецкіх людзей, аб барацьбе за мір, нават у вершах на такіх «звычайных», вечных тэмах, як каханне, дружба, мы заўсёды адчуваем усхваляванне і палітычнае сучаснасці, паэта-грамадзяніна, паэта-камуніста, які імкнецца сваім паэтычным словам «пакласці сваю цагляную ў падмурак агульна-народнай будоўлі».

Дзе трэба, радком дапаможаш брыгадзе,
Дзе трэба падставіш длачо,—
Так вызначыў паэт сваю творчую задачу яшчэ ў папярэднім зборніку «Шырокі свет».

Такое разуменне грамадзянскага абавязку мастака абумовіла яскравую партыйна-патрыятычную мэтанакіраванасць усеі лірыкі П. Панчанкі.

У новым зборніку вершаў «Кніга вандраванняў і любові» паэт працягвае гарачую і шырую размову з чытачом аб сучаснасці. Як і ў папярэдніх сваіх вершах, паэт піша аб сённяшнім жыцці краіны, пачытаючы і ўзбеса ўсталяе самаадданую працу савецкіх людзей, гнеўна ганіць усё тое, што змяняе народна існую наперад. Але ў новым зборніку з'явіліся і новыя рысы. Больш пільным і патрабавальным стаў погляд мастака.

Вялікі паэзіі ў жыцці народа і багаты навіраны, далейшая актыўнасць творчага характару паэта нарадзілі новыя тэмы і вобразы.

Бачыў шмат—
І Эйфелеву вежу,
Слэчку Рым і Эльбруса лёд,
Тысячы зямных дарог і сеежак
Праз мяне прабеглі навывёт.—
Гаворыць паэт у вершы, які адкрывае зборнік. І свае багатыя ўражанні, глыбокі роздум П. Панчанка з вялікай мастацкай сілай перадае ў новых творах. Тут набыла далейшае развіццё творчы метад і мастацкі пошук аўтара. Уласцівае Панчанку спалучэнне, шчыльнае зліццё лірыкі і публіцыстыкі, свабодная разнаўзнаў інтанацыя, дасканалае валоданне рытмам, усімі сродкамі паэтычнай мовы дасюльці аўтара стварыць творы вялікага ідэйнага і мастацкага гучання.

Цэнтральнае месца ў зборніку займае паэма «Патрыятычная песня» — усхваляваны і мужны гімн Савецкай Радзіме, партыі, нашаму народу, вынік глыбокіх раздумяў у час падарожжа паэта за мяжу. Не бескалопным і праніжным да экзотыкі турыстам наведвае паэт краіны Захаду. Былы воін, які ратаваў Еўропу ад фашызма, ён ідзе туды «паўпрадам сваёй зямлі». Шчыра гучыць яго верш у пачатку твора:

Не з вясёлым гучыць і не з адчаю,
З адкрытым сэрцам, з радаснай душой
Апоўначы на захад я адчалю.

Сеня, у міры час, яму хочацца «строга і нястрога» разгледзець Еўропу, зразумець яе веліч і яе трагедыю, яе надзеі і яе раны. У яскравай паэтычнай форме, з вышнімі вялікага патрыятычнага паўцуду апавядае паэт аб тым, што ён убачыў: аб сустрэчах з сабралі і ворагамі, аб прыгажосці парыхіх бульваруў і палацаў; шчыра захапляецца ён характарам неапатанскага заліва і майстарствам старажытных мастакоў Грэцыі. Але прыгажосць паўднёвых

краін не змяняе савецкаму чалавеку бачыць і іншы бок жыцця капіталістычных краін. Разам з аўтарам мы адчуваем халодны подем вяржасці, які ідзе з Заходняй Германіі, бачым, як па малаўлічых бульваруў Парыжа асколкам вайны праносіцца чорны ліміўн Шлеяда. І гэтакі погляд паэта прыводзіць яго прасцяя парыхіна. У гарачым паэтычным іспытанні і Грэцыі крылаюць вольналюбівыя песні Федэрыка Гарсі Лоркі і Нікаса Веланіса — паэтаў, што загінулі ў барацьбе за волю і шчасце народа.

Усе гэтыя разнастайныя ўражанні вылікаюць у душы паэта боль і гнеў, вялікую нянявісць да падлілішчыка вайны і трывогу за лёс прасця людзей. Ад імя ўсёго чалавечыва публіцыстычна і трыбуна гучыць яго заклік:

Я крчыу: камуністы,
Нянявісць вы не пеньце!
Працягнуце адзін да другога
Вы рукі мастоў,
Каб ішлі да арабаў,
Без танкаў, без куль еўрапейцы,
Каб арабы без крыўды
У Еўропу ішлі да братаў.

Стрыманым, але рашучым папярэджаннем атэмым генералам а'ўгуднага слова паэта да немца Ганса Апенкранда:

Што будзе, як на твоей гарматы стрэл,
Сто нашых адвешча гнеўных стрэлаў?

Разам з тым паэт з вялікім гуманізмам і спачуваннем гаворыць аб простых людзях розных краін, шчыра захапляецца справай іх рук і розуму. Вось ён у Фінляндзі паіскае саброеўскія рукі, бачыць паіс шмагладыва працы мірнага народа.

Такі ж і ў нас, як тут, да працы прагны,
Хопь з інаш, лепшай доляю народ —
дэракаўча і прачула гучыць мастацкі вывал.

«Мой Парыж!» — зрываецца з вуснаў паэта ў Францыі, калі ён наведвае знаёмыя па кнігах мясціны. «Па другіх турыстах нас не мерцце», — зяртаецца ён да працоўных Італіі. Глыбокі бачыць сэрца паэта, калі ён бачыць маленькіх італьянскіх жабракоў.

Што там ліры!
Я, злашча б, сэрца
Па кавалку хлосцічым раздаю.
У «Патрыятычнай песні» майстарства паэта дасягае таго ўзроўня, калі паэзія ўжо не патрэбна кваліфікацыя ўрабне гучных і прыгожых слоў, пісьных метафар. Мова паэта прасця і дакладная. Разнастайныя адценні паўцуду і перажыванняў, шматлікія нюансы яго настроюў добра перадаюцца ў самым рытме, у музыцы верша.

Вось у далёкім паўночным моры цемра і непаладзіма прымушаюць людзей «зшыцца ў каюты». Надходоўці «мемуарны настрой»...
Паўночнае мора сустрэла яе штормам,
Наўкол пацямнела, вятры загулі...

Нібы сапраўды гойдаюць, боць у бары радкі неспакоінага класічнага верша. Сумна і душна. І раптам ва ўсхваляванні, трыжываным рытме вясёлым, звонкім і сеежым, як палескае паветра, струменем урываецца да болю знаёмы «Чабарок».

Я гляджу ў ліюмінатар,
Там ні хвалюў, ні вятроў...

Бачу поле, бачу хаты,
Чую родны шум бароў.
Чабарок мой, чабарок,
Кепска люблю бароў...

Тут і светлы ўспаміні аб родных мясцінах, і нецярплівае чаканне сустрэчы з радзімай. Але дарога не скончана. І зноў верш паэта то сьмуча на Радзіме, то спачуваўна і па-саброеўску размаўляе з прасця людзьмі, то раптам робіцца хлесткім і пругкім, як б'ч, калі паэт аўртаецца да тых, хто стаіць на шляху народаў да «ленінскай праўды сватой».

У канцы паэмы, калі свежы вецер Радзімы дмхнуў на паэта пахам сапраўднага палескага «чабарка», ён ужо не можа стрымкаць вялікай і шчырай радасці. І гэта агромністы трагіцызм любіць да Радзімы, да роднай партыі, годасіць за яе магучыя і боды за яе страты знаходзяць выхад на ўрачыстым, палымным акордае апошніх радкоў, якія гучаць, як клятва.

Маці-Радзіма, я рад, што жыўу камуністам,
Сын твой, гатовы паісці за цябе, і на смерць,
Больш за жыццё берагчы буду сінт твоей агністы,
Сцяг, над вякімі якому свяціць і шумець...

Народжаная вялікім паўцуду «Патрыятычная песня» — адзін з лепшых і найбольш характэрных твораў П. Панчанкі.

Да таго Радзімы, партыі паэт зяртаецца ў новым зборніку шмат разоў. Тут вершы «Вітанія картачкі», «Радзіме», «Выстаўна ў Дамаску», «Абеліск» і іншыя. Як і ў «Патрыятычнай песні», мы адчуваем у гэтых вершах шчырае паўцуду сучаснасці, які «прымае свой крок да крокаў народа», адчуваючы сябе арганічнай часткай вялікай арміі будаўнікоў камунізму. З павагай і ўдзяным пісьна ён аб савецкіх людзях, якія сёння ствараюць магучы насьці і славу нашай Радзімы.

З шчырным захапленнем узімае ён тост за сеежы і няўрачлівых савецкіх паляўнікоў, якія сустракаюць свята на абодвух палосках зямлі («Тост за паляўнікоў»), усталяе працу вучоных і работчы, «што пракалі ў космас першы след» («Абеліск»), з добрай усмешкай апавядае аб верхахалах, якія ўзводзілі над Мінскам тэлевышка. Паэт гаворыць:

Мы за працу іх адчулі годасіць,
Хопь іх вочы не былі відны,
Толькі ўсе дзвубачы зналі цвёрда:

Хлосціць прыгожыя яны.
Вось гэтай прыгожасці савецкіх людзей, прыгажосці чалавека, які сваёй працай стварае багаты і хастаство зямлі, прысвечаны многія вершы зборніка. Тут нельга не сказаць і пра вершы на так званыя вечныя тэмы — аб каханні, вернасці, аб яснае. Нейкай прасцяраўці чыспілей паўцуду праскочыць творы «То з Алма-Аты, а то з Дуброўнікі...», «Лівень. Мыльцоўа трохтонкі...», «Ласы нурнулі ў хмары шэрыя...», «У акенца тваё...» і іншыя.

З аноўнавай шчырацю і пранікнёнасцю гаворыць паэт аб пісьчотным, крчыу сарамлівым каханні дзвубачны і аб прыгажосці сталага, правэрана часам паўцуду, і аб трагіцызме радасці першага спалкнаія. З жыццёва-

(Заканчэнне на 4-й стар.)



На здымку: домік у Белым Дунаічы, дзе жыў Ул. І. Ленін. Фота І. Рыбінскага.

Неўміручае імя

Над казанчай Волгаю руская маці спявала любімую песню дзіцяці. Як дружна, расло і дужала малое. Палі і ясны прываблялі красю.

Ішоў красавік, малоды і вясёлы, заходзіў з усмешкай у вёскі і сёлы, і хоць вяселлю ў сялян было мала, ды ўсё ж іх вясня як-ні-як сагравала: вясня... красавік... і напэўна быць маю — глядзі, і па-новому сонца зазьяе!.

Хлапчук падрастаў. І што бачыў навокал, у памяць яго асядала гатоўка. ...Адым сеець поле, ды хлеба не маюць, жыццём, быццам была, і лёс пракалінаюць.

Працуе да сьмега поту рабочы, жыццё ў яго — цемра, царней чорнай ночы. Другі не сеець, не робіць нічога — салыць-аб'ядоўша, хлапчы бога. — Чаму ж гэтак дзесяць? Хіба ж навекі зрабіўся ваўком чалавек чалавеку? Чаму?.. — І нярэдка пытанне такое, як боль, не давала малому спакою. Хачелася хлонуць даць бядным багаче, хачелася даць ім свабоду і шчасце. Прыслухаўся, што гаварылі сяляне: — Калі ж на панюў гэтых прыдзе сканавіне? Рабочыя хмурылі бровы сурова, і чулася грознае, важкае слова. — Даволі чырпення... даволі... даволі... Жыццё загартоўвала мару аб волі.

— Ісці да рабочых, — і з думкаю гэтай імклівы валажнін шукаў сваю мату: вучыў іх рабочых, будзіў іх адлагу. І Марксавы словы рабіліся сцягам. Грымелі навалішняю галас пратэсту: аднаў нааляўнічы калі Маніфэсту. І, як перад штормам, раслі-нарасталі на ліха багатый нянявісці хвалі.

Каб сеець прабіцца праз дзікія штормы, патрэбна мільёны з'яднаць непакорных, каб мог пралетарыі усім завалодаць, — сваімі зрабіць руднікі і заводы, каб мог сялянні быць з зямлёю і хлебам, — вась вогненны заклік: — Нам партыя трэба!

Адвжын валажнін працоўных згуртоўваў: склаў да сябе да змаганя гатоўк, Мужісла героўў-байцоў пакаленне. — І партыя ўзнікла. У партыі — Ленін. Ён, Ленін, хто хлосец з-над Волгі слаўтаў, той Ленін, хто бачыў людскія пакуты, той Ленін, хто завяў лануны працы і краты, ісці і знішчаць лардэаўды практыч. У партыі — Ленін. І вась яго словы: — Мы знішчам свет гвалту, абудзем свет нозы!

І словы машэлі. І сіла машэла. І клас пралетарыі грозны і смела падніўся на бітву за хлеб і за праўду, за долю, рабоча-сялянскую ўладу.

Адна рэвалюцыя. Потым — другая. Не хоча здавацца варожак згял. Прабуўчы банкіры і розныя каты яшчэ адцінуць сваёй смерці пачаток. Ды толькі лардэаўды іх песняка сьнега. І Ленін заклікаў: — Уладу — Саветам! За зброю! — і грывнулі залы «Арўроры». — На штурмі... І нарэшце не вытрымаў вораг.

... Свобода. Рабоча-сялянская ўлада. Кітэе краіна Савецкага садам. Шчасліва жыццёна савецкім народам. І сонца ўстае над планетай з Усходу. І сцяг камунізма над сьмегам дунае. Ідзе красавік. І напэўна быць Маю, Сусвеегану Маю.

Вясня. І з вясною імя Ільіча назаўсёды жылое. Вось горад-герой Ленінград. І ўспаміны: там Ленін вядомы тытанам бяднікам. Вось Волжская электрастанцыя. З ёў ў святле судадзельна імя агнявое. Калгасы. Пасёлкі. Каналы. Заводы. І Ленін імя даў ім народам. Імчыцца ракета ў бязмежыня далі, яе камуністы туды скіравалі — да іх не існуе небесных бар'ераў: наведваюць Марс, далячэй да Венеры... І можа тады грамадзяне Сусвету Ленінскай зваць будучы нашу планету!.

Васіль ГАБЕЕУ,
афіцэр Савецкай Арміі

ПІСЬМО З ПОЛЬШЧЫ

ЛЕТАСЬ я наведваўся ў Новым Тарг, што ў Кракаўскім палесце. Зайшоў у бядную турму, да з 8 па 19 жніўня 1914 г. знаходзіўся Ленін. Агуль на спадарожны машыне я дабраўся ў Бельі Дунаец, каб зрабіць здымак дома, у якім Ільіч жыў ена дачы.

Масювыя гуралкі ахвотна ідуць са мной, каб паказаць гэты домік-музей.

— А цётка Марыся то нават дапамагала жонцы Леніна ў хатніх работах, — расказвалі яны.

— А памінуць у яе добрай? — О, яшчэ як! Цётка Марыся нам многа расказала. Каб яна ісці я хату, вам давадзіцца вярнуцца назад і спытаць пра Марысю Цудзік. Па мужу яна Худзік. А яшчэ намяваўся яе «Парубанькаў», таму што яе дзеда казіць «шонагамі» парубалі...

ЦЯЖКА БЫЛО знайсці дзверы ў хату Парубанькі: аказалася што ўваходзіць трэба праз халеў, дзе стаяў шэсць авечак, жэрова і люты белы сабак-вэчар, які кінуўся да мяне, брчыўчы на ўвесь халеў. Перад уваходам у хату стаяла дошчыца пахляла, худая, як і ўсе старыя гуралкі, але яшчэ шустрэй жанчына.

— Памятаю, добра памятаю нашга Леніна, — усхваляваючы гаворыць яна. — А мне ўжо за пяцьдзесят сем год.

— Дык вы мне пра ўсё падрабозна раскажыце, — прашу яе пэціла.

— А чаму ж, раскажу, адно каб меці час ды халеці слухалі...

— Яна павалжыла даць у пэчку і праз якую халіну скавалі...

Па месцах Ільіча

ЯГО ЖОНКА вельмі добра размаўляла польскаю, а сам Ленін — вельмі слаба.

— Скажы мне, Марыся, як у вас людзі вітаюць? — спытаў ён нескі ў мяне.

— Я яму адказала, што як сустракаюць у час працы, то кажуць «Шчысьце божа», а калі так сабе — то «Дзень добры» або «Добры вечар».

Ленін ўсё гэта сабе запісаў, але быў неадвельны і назавуў пра мясціна ў майго башкі:

— Мацей, ці праўда казалы твая дачка, што так трэба ў вас вітаць? Можна, яна толькі з мяне пакартавала?

— Не, — кажа башка, — Марыся сур'ёзна дзвубачына. Ленін быў такі, што хацеў пра ўсё ведаць.

У майго башкі былі пчолю. — Мацей, — кажа Ленін, — пакажы ты мне свае «мушкі». Памышлі талы разам да вулаў. Раптам рой пчолю вельнеў і закружыўся над імі. Ленін, хоць яны і абляпілі яго, не крануўся з месца. Башка ўзяў перынку і памаўляў з яго пчолю ў сіта. Ніякай назав не ўжылася. Талы башка казаву, што мала такіх бешч людзей, каб і пчолю не кусталі. Але пасля гэтага Ленін прыхавіў да пчолюў толькі ў сечы, якую мой башка зрабіў яму, бо казаву, што талы вельмі мала спалохаўся...

— Дзеці любілі Леніна. Адыступяць, бывала, яго, слухалі, а ён частаў іх цукеркамі, браў на рукі.

Аднойчы зайшоў ён да нас, доўга ўгяляўся ў майго дзвубадовага брата Янку, потым ісці казаву:

— Мацей, мяне злашча, што талы сын трохі падобны да мяне. Адыд ты мне яго за сына...

— А што вы, пане, гаворыце, — зблнжыўся башка, — хоць я ў бядзе жыву, то ці ж

буду я аддаваць камусь сваё дзіця...

Сумна талы было Леніну, думаў — башка яму не давярае, бо гаварыў:

— Мацей, я гэтакую талую дзіцяці не толькі прывішча, я яму сваё сэрца аддам. Я табе кажу, Мацей, што я сваё сэрца мог бы выніць і гэтакую дзіцяці аддаць. А ты мне не давяраеш...

Талы мой башка казаву: — От каб вы ўвесь час жылі ў Кракаве, дык я ўжо вам яго аддаў бы. А так вы паледзеце дзець у Расію і я ніколі не убачу свайго дзіцяці.

Не аддаў ён і мяне, калі Ленін хацеў узяць з сабой. Але Ленін не пакрыўдзіўся на яго за гэта. Часта заходзіў да нас, сучыўся старога, калі той бядаву.

— А да каго ж, — казаву ён, — належача гэтыя Татры і «Гурны». Не гарыў, Мацей. Успаміні маё слова, з часам усё гэта будзе васта.

ПОМНЮ іх абодва вельмі добра, — расказвае далей гуралка. — Хадзіў ён у чорнай «альпагавай» блузы і плашчы з шэрага палатна. (Апрачуты былі наогул сцяпалы). Ніколі я не бачыла, каб ён калі сядзеў бясчынна. Або чытаў, або пісаў, гуртыву з людзьмі, прабаўваў кацыя, арыць, хадзіў лавіць рыбу або на паляванне з майм башкам, хоць ніколі нічога не ўпалявалі...

Часам сядзеў да поўня ночы і шточкі пісаў. Не раз у поўнач кілаў ён мяне, каб даліла газы ў яміну.

Але ўжо як прышла надзеда або інаша свята, то мы талы дзусім нічога не рабілі. Нават абеду не варылі. Яду рыхталі загалла. Рана, у 9 гадзін я ішла ў касцёл, а Крунская падарвала абеду. Потым, пасля абеду, калі не было ў нас гасцей (а Ленін даваў мне грошы на бутэльку або і дзе гаралкі, а сам ішоў да майго башкі, каб той запрасіў да іх самых

старэйшых гаспадароў і жанчы, з якімі затым гуртыву да цямна.

Збіралася талы дзесяць — адзінаццаць чалавек, сядалі на дровы ля хаты, мужчыны выпівалі па якіх два-тры кілішкі гаралкі, жанчыны па шклянцы віна. Ленін даставаў пяляры — закурвалі, і гуралі пачыналі расказваць пра даўнія часы. Асабліва ўважліва Ленін слухаву пра панішчыну, пра тое, як калісь паны здэкавалі з простага народа, любіў слухаць казкі і гуралскія легенды.

Усё гэта Ленін дакладна запісава, а пры вельмі сумных апавяляньнях гаварыў, што прыдзе такі час, калі народ будзе зусім вольны, і ён, г. зн. народ, будзе тут уладаром усёга яміна.

І на гэтым канчаўся дзень. Я ніколі не бачыла, каб Ленін піў гаралку — часам толькі кілішак віна за кампанію вып'е,— і ўсё. Нада я не любіў п'яніці. Казаву, што кожны п'яніца не заслугоўвае паншаны.

УЛІПЕН 1914 г. мой башка, вярнуўшыся з Венгрыі, (хадзіў туды ў зароботкі) застаўся каля пчолю. Ленін выбраўся ў горы адын. Ужо быў поўдзень. Я падалава абеду на верандзе, аптавам сямікала і пачалася грывоты. Потым аб

Беларуская музычная творчасць

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

этадзе мастацтва ў гэтым складаным жанры.

Дакладчык станюча гаворыць аб ідэі стварэння пры Беларжжкансерваторыі опернай студыі. Ён гаворыць аб тым, што пры несумненых поспехах маладога нацыянальнага оперна-балетнага мастацтва нашы оперы і балеты яшчэ не заваявалі ўсеагульнага прызнання, ні адна з іх не ідзе за межамі рэспублікі. Дакладчык прапануе па прыкладу раду оперных тэатраў Расійскай Федэрацыі арганізаваць у Мінску аглядна-паказ левых беларускіх оперна-балетных спектакляў з запараным кіраўніком оперных тэатраў іншых гарадоў Савецкага Саюза і ставіць пытанне аб выданні клявіраў нашых оперных і балетных твораў.

ВАКАЛЬНА-СИМФОНІЧНАЯ І КАМЕРНАЯ МУЗЫКА

Пасля нашага Другога з'езду напісаны чатыры новыя сімфоніі: Пятая — М. Аладава, Пятая — Р. Пукста, Пятая — Я. Цікоцкага і Першая — Я. Глебава.

Сімфонія М. Аладава, на жаль, не выдзікала шырокага водгуку грамадскасці. Яна не мае яркіх вобразаў, не раскрывае моцных страстей, магутных калій. Тлумачыцца гэта, відаць, тым, што аўтар імкнецца ў сімфоніі раскрыць унутры лірычны свет сваіх герояў, у той час, як іх барацьба з перахыткамі мінулага была ярка, паўнакроўна раскрыта ў напярэдняй Чырвонай сімфоніі.

Пятая сімфонія Р. Пукста адрозніваецца лаканізмам, нават зграбнасцю форм. У ёй прагучалі рашучыя, вальныя інтанацыі, выкліканыя імгненнем аўтара актыўна падкрэслены стваральную працу савецкіх людзей.

Заслужанае адабрэння актуальна тэматыка, мы б казалі, праграмнасць Першай сімфоніі маладога кампазітара Я. Глебава, у якой ярка выявілася імкненне аўтара ісці індывідуальным творчым шляхам. У гэтай сімфоніі многа добрай, выразнай музыкі, цікава і вынаходліва выкарыстана тема беларускай народнай песні «Ой, рана на Івана», маляўніча гучыць аркестр. Але ёсць у ёй і драматычныя прылікі. Трэба перасцерагаць аўтара ад аркестравых празмернасцей.

За справядлівым перыяд беларуская музыка ўзбагацілася пяцію новымі кантатамі: «40 год» М. Аладава, «А хто там ідзе?» Р. Пукста, «Яныя дарогі» і «Паміці Канстанціна Заслонава» Ю. Семянкі, «Палі станаўля» І. Кузнякова. Кантата «40 год» (тэкст А. Дзежурнінскага) — узор не толькі высокага прафесіяналізму М. Аладава, але і сведчанне ўмення аўтара вельмі аператыўна адгукнацца на будучыя з'явы ў нашым грамадскім жыцці. У кантате многа хваляючай музыкі, выдатна выкарыстаны магчымасці аркестра, яркая драматычна. На жаль, тэкст кантаты намнога ніжэй за яе музыку.

Кантата «А хто там ідзе?» Р. Пукста таксама валодае цэлым радом станючых вартасцей: сваім лірызмам, яркай народнасцю, цікавым выкарыстаннем вершаў Я. Купалы, М. Клімковіча, П. Труса і К. Ірэвічы. У кантате трэба адзначыць умелы выкарыстанне магчымасцей хору, меладыйнасць тэмбразы. Аднак твору не хапае моцнай драматычнай, цілеснаснай формы нават у асобных эпізадах.

Параўноўваючы дзве кантаты Ю. Семянкі, яго першую — «Яныя дарогі» і другую — «Паміці Канстанціна Заслонава» — відаць, якіх вельмі вялікіх поспехаў дасягнуў аўтар у гэтым жанры. Калі ў першай кантате мелодычны талент кампазітара, яго правільна ідэяна матаманіраваўнасць ствараць музыку на актуальную сучасную тэматыку, то ў кантате «Паміці Канстанціна Заслонава» на словы М. Алухавы, апрача гэтых якасцей адуваецца авалоданне майстарствам кампазітара ўмее добра выкарыстоўваць харавую фактуру і магчымасці аркестра. Аднак, наводзіць слоў дакладчыка, у другой кантате адсутнічае мастацкі пераказнальны фінал.

Значна з'ява ў кантатным жанры — «Палі станаўля» І. Кузнякова (тэкст К. Раганяева і А. Дзежурнінскага). Хочацца адзначыць яркую меладыйнасць кантаты, даступнасць і запамінальнасць для самай шырокай аўдыторыі. Нам толькі здаецца, што аўтар вярта папяркнучы за аркестравую вясёлку, за не заўсёды паспяховае выкарыстанне салістаў.

Гаворачы аб жанрах сімфонічнай музыкі, дакладчык адзначае стварэння за справядлівым перыяд сімфоніі Г. Вагнера і сімфонію карціну «Мора» Я. Дзягільскага.

У галіне інструментальнага канцэрта працаваў С. Аксёў і Д. Камінскі. Фантазія «Над Нёмнам» для фартэпіяна і сімфонічнага аркестра С. Аксёва — першая спроба аўтара выказаць у творы буйнай формы свае ўражанні ад знаёмства з новым для яго беларускім краем. У фантазіі адуваецца вернасць аўтара традыцыям рускай класікі, умелы валодаць сродкамі аркестра, ствараць маляўнічую музыку. Разам з тым твор не свабодны ад недахопаў: тэматчны матэрыял у сваёй аснове не мае беларускага меласу, аднастайна выкарыстана фартэпіянальная фактура.

Д. Камінскі за гэты час стварыў выданальны канцэрт і фантазію на тэму «Юрачкі» для фартэпіяна з аркестрам. Першы ў гісторыі беларускай музыкі выданальны канцэрт не гэта прызначэнь творчай удачай аўтара. Аўтар не знайшоў раўнавагі паміж салірующим інструментам і аркестрам, выданальна патамае ў аркестравай гучнасці. Невярзаны сам асноўны тэматчны матэрыял канцэрта, у ім няма нахвясненасці.

Фантазія на тэму «Юрачкі» — яркі твор у творчасці Д. Камінскага. Тут і бліскавае выкарыстанне фартэпіяна, і сваёсаблівае вырашанае формы ў выглядзе серыя вяртанняў — карціны на тэму «Юрачкі» і свежая гарманічная мова, і мноства аркестравых знаходак. Хачецца б цяпер пачуць ад Д. Камінскага твор праграмачна сімфонізма, ці будзе гэта сімфонія на сучасную тэму, ці сімфонічная паэма або іншы твор, які адлюстроўвае наш сённяшні дзень.

Дакладчык указвае на неабходнасць дамагчыся ў творах логікі развіцця вобразаў, большай стройнасці форм, вырашчыць праблему фіналу. Бо часта пры стварэнні выданальнага твора аўтары зыходзяць з канонаў структуры, а не з патрабаванняў адвядзенасці жыцця аместу і гнуткай выразнай формы.

У жанры камернай музыкі грамадскае вельмі цёпла прыняла вакальны цыкл з пяці маналагаў пра У. І. Леніна маладога кампазітара І. Дзягільскага і лірычны цыкл савітэра Р. Пукста на тэксты А. Званіка.

Цыкл Я. Дзягільскага вылучаецца шматграннасцю ўвасаблення неўмірумага вобраза Уладзіміра Леніна. Малады аўтар здолеў знайсці вельмі ўражліва музычнымі вобразаў для раскрыцця пэтычнага тэксту; цікава гарманічная мова, вельмі сваёсаблівае фартэпіянальнае суправаджэнне ў творы.

Цыкл Р. Пукста вельмі тонка раскрывае разнастайнасць чалавечых пачуццяў, у яго аснове пакладзены цікавы пэтычны матэрыял.

Вельмі цікавы вакальны цыкл А. Багатырова на вершы А. Куляшова.

Сваёсаблівы вакальны цыкл «Поры год» Д. Лукаса на вершы Э. Агядзевіч. Аўтар паставіў перад сабой цікавую задачу стварыць твор, у якім грамадзянская лірыка перамажаўнасць з чыста лірычнымі інтэлымі выказваннямі, у якіх кожная пара года павінна раскрывацца ў фартэпіянальнай праяві, карціна-замалеўцы. Звяртае на сябе увагу і

Характэрная асаблівасць музычнага жыцця апошніх год — стварэнне вялікай колькасці народных і духавых аркестраў і інструментальных ансамбляў у нашай рэспубліцы. Але, на жаль, новай беларускай музыцы для такіх калектываў напісана ня многа. У апошнія гады Беларускі аркестр народных інструментаў па сутнасці не папоўніў новым рапертурам.

У 1958 г. у радзе нашых гарадоў узніклі самадзейныя сімфонічныя аркестры. Гэта калектывы яшчэ не атрымалі складу, яны комплектуюцца зыходзячы з наяўнасці музыкантаў-аматараў. Але ж для такіх складаў неабходна таксама стварыць арыянальны аркестравы п'есы, якія павінны ў сваёй партытуры ўлічыць магчымасць замены адных інструментаў другімі (так званыя

ПЕСЕННА-ХАРАВАЯ ТВОРЧАСЦЬ, МУЗЫКА ДЛЯ НАРОДНЫХ І ДУХАВНЫХ АРКЕСТРАУ

Характэрная асаблівасць музычнага жыцця апошніх год — стварэнне вялікай колькасці народных і духавых аркестраў і інструментальных ансамбляў у нашай рэспубліцы. Але, на жаль, новай беларускай музыцы для такіх калектываў напісана ня многа. У апошнія гады Беларускі аркестр народных інструментаў па сутнасці не папоўніў новым рапертурам.

У 1958 г. у радзе нашых гарадоў узніклі самадзейныя сімфонічныя аркестры. Гэта калектывы яшчэ не атрымалі складу, яны комплектуюцца зыходзячы з наяўнасці музыкантаў-аматараў. Але ж для такіх складаў неабходна таксама стварыць арыянальны аркестравы п'есы, якія павінны ў сваёй партытуры ўлічыць магчымасць замены адных інструментаў другімі (так званыя

на студэнтаў кампазітарскага аддзялення кансерваторыі.

Цікавы, сваёсаблівы талент у В. Чарадзічэка. Аб гэтым можна меркаваць па яго Першай сімфоніі, па аркестравым сэрца і фартэпіянаму квінтэту. Свой уласны шлях у музыцы ён без поспеху шукае Р. Буцівілоўскі. Гэта адуваецца на яго інструментальныя п'есы, сярэд якіх — паказана днёмі сюіта для секстэта дом і п'еса, напісаная для эстраднага аркестра Беларускага радыё. Многа працаў у розных жанрах І. Ронькі. Песні маладога аўтара карыстаюцца заслужаным поспехам у школьнікаў. Яго балет «Чырвоная шапка» паставілі ў харэаграфічнай студыі Палаца культуры прафсаюзаў. У рэпертуры аркестра філармоніі ўвайшла яго «Герцагіня ўперцюр», а днёмі ён закончыў «Маладзёжную ўперцюр».

З ліку студэнтаў кансерваторыі трэба адзначыць Д. Смольскага. Ён — малады кампазітар, які знаходзіцца

вільна і ўсебакова адлюстроўвае ў музыцы нашу рэчаіснасць.

МУЗЫКАЗНАУСТВА І МУЗЫЧНАЯ КРЫТЫКА

У гэтым раздзеле дакладчык расказаў, як нарадзілася нацыянальная музыказнаўчая навука, што пачала свой шлях з запісаў і першых публікацый беларускага музычнага фальклору. Пасля кароткай характарыстыкі раду зборнікаў народных песень, апублікаваных у розныя перыяды развіцця музычнай творчасці Беларусі, дакладчык пераходзіць да агляду музычна-крытычнай дзейнасці нашых музыказнаўцаў як у даваенныя, так і ў пасляваенныя гады.

Далей гаворачы ідзе аб музыказнаўчых сілах, якія сканцэнтраваны ў сучасны момант у Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, у Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР, у Саюзе кампазітараў. Нашы музыказнаўцы даволі часта сустракаюцца з рабочымі, наладжанымі, выязджаючы ў раёны рэспублікі з творчымі справаздачамі, лекцыямі, гутаркамі па розных пытаннях беларускай музыкі.

Нашы музыказнаўцы і кампазітары даволі часта выступаюць у друку, адгукваючыся на многія пытанні музычнага жыцця. У апошні перыяд часцей сталі з'яўляцца разгорнутыя рацыяналы на асобныя буйныя творы беларускіх кампазітараў. Аднак у цэлым не гэта прызначэнь адуваецца з адстаем ад жыцця, даючы магчымасць выступаць у друку людзям, далёкім ад музыкі. Нярэдка і самі музыказнаўцы па сваёй беспалатнасці дапускаюць недаравальныя лягасусы ў артыкулах і рацыяналах.

Доўгі час музыказнаўчая камісія саюза працавала дрэнна. Яна самаўхілілася ад жыцця кампазітарскай арганізацыі, не здолела наладзіць сапраўднай творчай дружбы паміж кампазітарамі і крытыкамі. Раейнае бора камісіі месцамі не абіралася для вырашэння пытанняў музычнай крытыкі і музыказнаўства, не арганізавала работу над павышэннем ідэйна-творчэснага і прафесіянальнага ўзроўню.

У апошні час дзейнасць камісіі і яе бора (старшыня Г. Цітовіч) прыкметна ажывілася. Пленумам для нашых музыказнаўцаў боў іх удзел ва ўсеагульным музыказнаўчым пленуме трох саюзных рэспублік — Украіны, Беларусі і Малдавіі ў Кіеве. Актыўна прапрацавалі саюзныя і ініцыятыўныя нашы саюз рэспубліканскага нарада музыказнаўцаў.

МУЗЫЧНАЯ АДУКАЦЫЯ І ПРАПАГАНДА МУЗЫКІ

Вялікую ролю за апошнія гады адыгралі прынятыя ЦК Кампартыі Беларусі паставы па музычнай адукацыі, па пытаннях прапаганды беларускай музыкі і эстэтычнаму вываданню мас.

Прыняты Першай Сесіяй Вярхоўнага Савета Беларускай ССР «Закон аб умалцаванні сувязі школы з жыццём і аб далейшым развіцці сістэмы народнай адукацыі ў Беларускай ССР» мае пераходнае значэнне для ўсёга культурнага будучыня рэспублікі, у тым ліку і для ўсебаковага развіцця музычнай адукацыі і выхавання мас. Дакладчык называе навукальныя ўстановы, якія рыхтуюць для рэспублікі музыкантаў і настаўнікаў музыкі. Лік музычных школ у Беларусі ў бліжэйшыя гады ўзрастае да 100, прычым права іх адкрыцця прадстаўлена абыякавым.

У сувязі з неабходнасцю набліжэння школы да патраб практыкі і

больш пэсней ёе сувязі з жыццём разганіваюцца навукальны працэс у кансерваторыі і музычных вучылішчах.

Міністэрству культуры БССР неабходна станюча вырашыць пытанне аб заказе і набыванні вельмі патрабнага нам педагогічнага рэпертура для кансерваторыі, музычных і музычна-педагогічных вучылішчаў і школ, а таксама для гуртоў мастацкай самадзейнасці, якая дасягнула зараз бурнага развіцця.

Значна развіццё атрымалі разнастайныя формы музычнага выхавання і музычнай прапаганды. Адкрыты ўніверсітэты музычнай культуры, праводзяцца канцэрты-лекцыі. У сувязі з гэтым ужо ў каторы раз паставілі пытанне аб хутчэйшым будучыні ў стварэнні рэспублікі спецыяльнай канцэртнай залы філармоніі.

Прыкметныя зрукі заўважваюцца ў дзейнасці нашага рэспубліканскага друку, радыё і тэлебачання па пытаннях музычнай культуры. Настаўча часта ствараюць і рэгулярна вымушчаюць не радзей шасці разоў у год «Музычны бюлетэн Беларусі». Неабходна адкрыць пастаянную адукацыйна-мастацка ў часопісах «Полымя», «Беларусь», «Маладосць» («Советская Отчизна») ўжо мае такі адукацыйны характар.

Дакладчык спыняецца на пытаннях прапаганды беларускай музыкі. Ён гаворыць, што з'яўляецца недастаткова часта няякасна гучаць творы беларускай сімфонічнай музыкі ў канцэртах Беларжжфілармоніі. Філармонія, як і на папярэдніх пленумах, сарвала падрыхтоўку новых сімфонічных твораў для канцэртаў з'езду, пачаўшы яе недаравальна позна, дзед не за два дні да першага канцэрта. Прапагандай беларускай камернай музыкі ніхто не займаецца, у рэспубліцы не бывае канцэртаў беларускай песні, за выключэннем канцэртаў Акадэмічнай капелі і Народнага хору, амаль што не бывае адкрытых канцэртаў Беларускага народнага аркестра. Беларускае музыка не гучыць не толькі ў раёнах, але і ў многіх абласных цэнтрах рэспублікі. Усё гэта сведчыць, што наша музыка не займае належнага месца ў рабоце Беларжжфілармоніі. Мы спадзяемся, што вялікія канцэрты беларускай музыкі нарэшце будуць арганізаваны і ў саюзных рэспубліках сіламі нашых выканаўцаў.

Кампазітарскае арганізацыя і наш музфонд неспрэчна самі спрабуюць актыўна папулярызаваць беларускую музыку шляхам правядзення творчых сустрэч-канцэртаў членаў саюза з грамадскаму рэспублікі. У далейшым трэба арганізаваць планавыя выезды кампазітараў і музыказнаўцаў па буйнейшых новабудовах.

Пасля гэтага дакладчык каротка спыняецца на некаторых пытаннях арганізацыяна-творчай работы саюза, на дзейнасці яго праўлення, якое не заўсёды і не ва ўсім даволі ясна і сваёчасова адказвае на запатрабаваны членаў саюза, не ўсе ўзнятыя пытанні даводзіць да канца.

XII з'езд КПСС указаў нам з усёй аяснасцю і прычынасцю далейшы шлях развіцця савецкай многанациональнай культуры. Мы павінны на клопаты роднай Камуністычнай партыі аб лёсе музычнай культуры адказаць стварэннем эпох, дастойных нашай вялікай вольнасці, нашага пераможнага савецкага народа, які ўзбуненам крокам ідзе да светлай будучыні чалавецтва — камунізма.



На здымку: уздымкі Трэцяга з'езду кампазітараў Беларусі (злева направа) — Е. Андрэева — кампазітар (Кіеў), Д. Лукас — кампазітар, С. Аксёў — кампазітар (Масква), К. Данкевіч — кампазітар (Кіеў), Я. Цікоцкі — кампазітар, І. Беларусі — кампазітар (Масква), Г. Бернад — музыкантаўца (Масква).

маштабнасць цыкла: у ім чатыры фартэпіянальныя п'есы і 19 рамансаў.

У новым цыкле Д. Лукаса неабходна адзначыць яго эмацыянальнасць, умелы аўтар карыстаецца сродкамі вакалу. Разам з тым, трэба сказаць, што ў цыкле няма стылістычнага адзінства, адуваецца многа фільмаў, а іны раз і запалчаныя ў музыцы розных рускіх і заружаных аўтараў. Кампазітар, на жаль, не валодае фартэпіянальнай фактурай, таму яна і ў прадлогах, і ў рамансах у многім прымітныя.

Вакальны цыкл І. Абельвіча наваны таксама «Поры год». Ён напісаны на тэксты Ф. Пятчова. Цыкл гэта вылучаецца ўласцівай І. Абельвічу сваёсаблівае мова, высокім прафесіяналізмам і эмацыянальнасцю, мы б казалі, трохі рафініраванай.

Дакладчык адзначае недастатковую колькасць інструментальнай музыкі: новых фартэпіянальных, крышчальных, вялічальных і іншых санат, новых ансамбляў. Аднак з прычыны адставання нашай музыкі ў жанры ансамбляў з'яўляецца тое, што ў Беларускай філармоніі, у кансерваторыі і музычных вучылішчах няма пастаянных камерных ансамбляў з ліку лепшых выканаўцаў, педагогаў і студэнтаў старшых курсаў навукальных устаноў.

«аркестраў». Такая жыццёва неабходная літаратура ў нас да гэтага часу не паявілася.

Не лепшае становішча і з песенна-харавай творчасцю ў беларускай музыцы пасля Другога з'езду кампазітараў БССР. Тут таксама не дакладчыца спыняць дэфібрам адзі аламу. За апошнія два — тры гады ў нашай харавай літаратуры, сярэд нашых песень не з'явілася ніводнага шырока папулярнага твора, значнага па сваёй ідэйна-мастацкай якасці. Не далі жаданых вынікаў Усеагульнае і рэспубліканскія конкурсы.

Трэба звярнуцца з просьбай да нашых саброў-пастаў — узаімы абудзіць традыцыю калектывнай песенна-харавай творчасці.

ТВОРЧАСЦЬ КАМПАЗІТАРСКАЙ МОЛАДЗІ

Наш Саюз памаладзеў. У яго рады ўвайшла такія маладыя кампазітары, як Я. Глебаў, Ю. Семянкі, Я. Дзягільскага. Іх прафесіяналізм узровень даволі высокі нават у параўнанні з некаторымі нашымі вопытнымі заслужанымі кампазітарамі. Мы памаладзілі яшчэ і таму, што ў нашай арганізацыі прыйшлі на дзень выпускнікі Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі — Р. Буцівілоўскі, В. Чарадзічэка, Уллы кампазітарскай арганізацыі распаўсюдзіўся на І. Ронькі-

ў пошук, хоць, прада, не заўсёды ясна сабе ўявіць, што якая мелодыя — аснова музычнага твора, і спрабуе шукаць свой шлях у гарманічнай і рытмічнай сваёсаблівае.

Варта зрабіць некалькі сярэбрышчых заўваг нашым начынам аўтарам. Усе яны недаравальна мала пішуць, хоць і ў прыватнасці на тэмы сённяшняга дня. А каму, калі не ім, імкнучы асабіста ўважліва і спрабаваць адлюстроўваць у сваёй творчасці тую велізарную творчую дзейнасць, якой ахолены ўсё савецкі народ? Аднак нашы маладыя кампазітары ніколі не звярталіся ў Саюз з просьбай дапамагчы ім паехаць на новабудуючы, у перадавы калгас, у фальклорныя экспедыцыі і г. д.

Трэба напярэднічаць нашу творчую моладзь ад захавання бестактовай музыкі. Дрэнна, калі малады аўтары не знаходзіць часу напісаць масавую песню, хор, а ствараюць толькі санаты, ансамблі і іншыя інструментальныя формы, абдыяючы тым самым сваё меладыйнае мысленне.

Ёсць яшчэ адна крайнасць у нашых маладых кампазітараў. Яны лічаць, што адны заняты на спецыяльнасці могуць з іх фармаваць мастацтва, не разумеючы, што толькі цэлы комплекс ведаў, толькі глыбокая ідэяна загартоўка і дэсныя сувязі з масамі дадуць ім магчымасць пра-

П'есу прачытаў рэжысёр

Парушым традыцыю і пачнём гутарку аб спектаклі «Бітва ў дарозе» (Тэатр імя Якуба Коласа) з размовы аб тым, як рэжысёр сцэнічна прачытаў п'есу. Для такой размовы ёсць пэўныя падставы.

Спраўдзімі творцамі з'яўляюцца рэжысёры — смелыя шукальнікі новых тэм, новых сцэнічных форм для ўвасаблення перадавых ідэй часу, вобразаў будучыня камунізма. Такія рэжысёры ўдмліва выкарыстоўваюць традыцыі рэалістычнага рэжысёра, накіроўваючы думку актэра і спрыяючы ўзбагачэнню яго майстэрства.

Рэжысёры-творцы памятаюць, што вядлі майстар рэалістычнага тэатра К. С. Станіслаўскі ставіў не толькі філбюкі па думцы, але і прыяна фарбаў і фармэ спектаклі. У яго багатае рэжысёрскае палітры знайшліся разнастайныя фарбы для пачыотнай, светлай, а часам і тужлівай лірыцы Чыхава, для «буйнага камізму» Астроўскага, для вострага, бліскавага гумару Бахарына і герцагінай раматныкі Ус. Іванова.

Маркучы па спектаклю «Бітва ў дарозе», Ю. Шчарбакіў належыць да рэжысёраў-творцаў, да ліку тых, якія знайшлі сапраўднае прызначэнне ў гэтай прафесіі.

Вядома, ідэям і вобразам шматпланавая рамана Галіны Нікалаевы і С. Радзінскага, не захавала цалкам багачэ зместу і маштабнасць рамана. Многае ў ёй схематызавана, спрощана, а некаторыя вобразы, саватвіты і жандыдэяныя ў кіне, страцілі тут яркае фарбаў і набылі фрагментарнасць (напрыклад, Цыны Карамыні).

Аднак Ю. Шчарбакіў і калектыв коласаў у тэатры паставілі да інспірацыі. Спектакль стаў трыбунай палымнай размовы з пазіцыі

жыцця аб героях рамана, аб іх грамадскіх і асабістых канфліктах, размовы на тэмы камуністычнай этыкі і маралі, аб крыніцах шчасця.

У кожнага ўдмлівага, таленавітага рэжысёра — свая маера сцэнічнага вырашэння драматычнага твора, свой голас. Ёсць тры рысы і ў Ю. Шчарбакіў. У спектаклі прыкметна культура мізансцен, іх графічнае, эмацыянальнае вырашэнне. Няма тут штучных груп, наўмысленых поз, натуральных узаемаадносін паміж дзейнымі асобамі. Здаецца, што размова паміж героямі адбываецца, як у жыцці і, разам з тым, гэта не натуралістычная копія побыту, а мастацкі сінтэз тыповых з'яў. Асабліва трайна вырашаны складаны народныя (масавыя) сцэны. Іх удмлівае — не старонняе навіраўніцтва інтэлектуальных спрэчак паміж галоўнымі героямі, яны спрыяюць больш інтэнсіўнаму развіццю дзеі. Вельмі характэрна ў гэтых адносінах народная карціна — схаданакны завод, дзе побач са сцэнічнай прасторай удала, арыяначна выкарыстана і аркестравая шчыльна.

Манументальнасць у заводскіх сцэнах декарацыі інтэраў (мастак Я. Нікалаев) таксама ствараюць спрыяльны фон для жыцця герояў. Адуваецца адносна думкі рэжысёра і мастака, няма пасіўнай ілюстрацыйнасці афармлення. Декарацыі, касцюмы, бутфарыя і грэмы, якія ствараюць ў мэтах глыбокага здэянацыі нашых рэжысёрскай экспікацыі, у найбольш значных карцінах і эпізадах вынаходзіцца добрым эстэтычным густам, дакладным адуваннем часу і месца дзеяння.

Затое музычныя антракты, на жаль, не адзначаны высокім эстэтычным густам, які ўдмліва іншым кампанентам спектакля. Пэжа ў гэтым «шуме» знайсці асноўную музычную тэму.

Арыстэра транпа падкрэслівае, што прызначэнне станючых дзейнасці Бахарына старым аўтарытэтным май-

не ўдалося рэжысёру дамагчыся адзінства актэрскага ансамбля. Разнастайнасць актэрскай почыркаў і змычак, манер не з'яўляюцца ў спектаклі адзіным стылем. Але гэта задача надзвычай складаная і патрабуе большага часу.

Не знойдзена ў спектаклі і арыяначнае з'яднанне грамадскай і асабістай тэм Бахарына і Цыны. Іх асабісты адносін так і засталіся «раманам у рамане». Гэтая сцэна не ўзабачае сацыяльныя і псіхалагічныя партреты герояў, а ў пэўнай меры нават спрашчае іх.

Цікава вырашаны некаторыя сцэнічныя вобразы. У гэтых адносінах выдзікае характэрная творчы выдзіка выступлення ў спектаклі старэйшага мастака А. Ільіскага (Васіль Васільевіч), маладой здольнай артэсты — выхаванкі тэатра Л. Куціншай (Даша) і арыстэра А. Труса (старшынювачу ў ЦК).

А. Ільіскага выдатна валодае майстэрствам сцэнічнага пераўвасаблення, арыяначнай праўды ў ролі. І таму кожная сустрэча з ім інтэлектуальна ўзабачае, выклікае дэпую эмацыянальную рэакцыю. Гэтая

